

Jungtinių Tautų
Švietimo, mokslo ir
kultūros organizacija

Kernavės archeologinė vietovė
Įtraukta į Pasaulio paveldo
sąrašą 2004 m.

PILIAKALNIAI

Lietuva – piliakalnių kraštas, jų yra apie 1000. Kernavėje išlikę net 5 piliakalniai. Tai natūralios, pritaikytos gynybai kalvos – pagrindinis senovės lietuvių gyvenvietės tipas nuo bronzos a. pabaigos iki XIV a. Kernavės piliakalniai yra nevienalaikiai. Seniausias – centrinis, Aukuro kalnas – buvo apgyvendintas I a. po Kr. Vieningą kompleksą visi penki piliakalniai sudarė XIII–XIV a. Keturi piliakalniai sudarė gynybinę sistemą, kurios centre, ant Aukuro kalno piliakalnio, stovėjo kunigaikščio pilis. Spėjama, kad penktasis – Kriveikiškio piliakalnis – atliko sakralinę funkciją.

AKMENS AMŽIAUS GYVENVIETĖS (VIII–II tūkstantmečio prieš Kr. I pusė)

Pirmieji gyventojai Kernavėje pasirodė prieš 11 tūkstančių metų. Neolito laikotarpiu (IV–II tūkstantmečio prieš Kr. I pusė) laikinas mezolito (VIII–V a. pr. Kr.) medžiotojų ir žvejų stovyklavietės keitė pastovios gyvenvietės, įsikūrusios pirmoje antsalpinėje terasoje Neries pakrantėje.

BRONZOS AMŽIAUS GYVENVIETĖS (XVI–VI a. prieš Kr.)

Neįtvirtintos gyvenvietės kūrėsi pirmos antsalpinės Neries terasos pakraštyje. Tuo metu ginklus ir darbo įrankius žmonės gamino iš vietinių žaliavų: akmens, kaulo ir rago. Atvežtiniai bronziniai dirbiniai buvo labai reti.

BRONZOS AMŽIAUS PABAIGOS IR ANKSTYVOJO GELEŽIES AMŽIAUS KAPINYNAS (I tūkstantmetis pr. Kr.)

Kernavės tyrinėjimai atskleidė beveik nežinomą rytų baltų laidoseną laikotarpyje iki Kristaus. Brūkšniuotosios keramikos kultūros žmonės, gyvenę tuo metu Kernavėje, savo mirusiuosius laidojo trejopai. Vienų sudegintus kaulus supildavo į paprastas duobutes, kitų – į molines rankomis lipdytas urnas, trečių – į kruopščiai įrengtas, apdėtas akmenimis kapavietes – krūsnis.

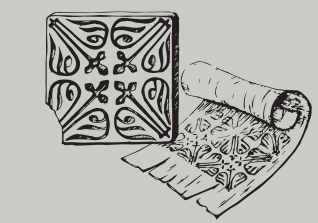
ROMĖNIŠKOJO LAIKOTARPIO GYVENVIETĖS IR PILKAPYNAS (I–IV a. po Kr.)

Romėniškasis laikotarpis – tai baltų kultūrų, klestėjusių tarp Vyslos žemupio vakaruose ir Volgos – Okos tarpupio rytuose, „aukso amžius“. Tuo metu Kernavės gyventojai plačiai pradėjo gaminti geležį iš vietinės pelkių rūdos, derlingame Pajautos slėnyje vystėsi žemdirbystė ir gyvulininkystė. Šalia dirbamų laukų kūrėsi didelės neįtvirtintos gyvenvietės. Slėnį su įtvirtintu Aukuro kalno piliakalniu jungė nutiesta per pelkę medgrinda – seniausias išlikęs kelias su kieta danga Lietuvoje. Pietinėje Pajautos slėnio dalyje esančiame pilkapyne (IV a. po Kr.) laidoti nedeginti mirusieji.

VIDURINIOJO GELEŽIES AMŽIAUS GYVENVIETĖS (V–IX a. pirma pusė)

Vidurinis geležies amžius – tai ryškių pokyčių laikotarpis Lietuvos teritorijoje ir kaimyniniuose kraštuose. Didysis tautų kraustymasis, apėmęs visą Europą, neaplenkė ir Lietuvos. Žiaurūs priešų antpuoliai V a. viduryje pelenais pavertė Aukuro kalno įtvirtinimus. Neužilgo pilis buvo atstatyta. Apie V a. atviro tipo gyvenvietės įsikuria ir viršutinėje upės terasoje, būsimų Pilies kalno, Mindaugo sosto, Lizdeikos piliakalnių vietoje.

KERNAVĖS ŽEMUTINIS MIESTAS (XIII–XIV a.)

Kernavė – vienas seniausių Lietuvos miestų, minimas rašytiniuose šaltiniuose nuo 1279 metų. Feodalinį miestą sudarė įtvirtinta miesto dalis piliakalniuose ir Žemutinis bei Viršutinis Kernavės miestai. Žemutiniame Kernavės mieste, Pajautos slėnyje, driekėsi amatininkų ir pirklių sodybų kvartalai. Čia aptiktos turtingos kauladirbio, juvelyro, kalvio sodybos. Upės sąnašos, palaidojusios apleistą po 1390 metų kryžiuočių antpuolio miestą Pajautos slėnyje, puikiai išsaugojo iki mūsų laikų daugybę organinės kilmės dirbinių – pastatų liekanas, nagingų Kernavės amatininkų gaminius iš medžio, odos, rago.

KERNAVĖS VIRŠUTINIS MIESTAS (XIII a. pab.–XIV a.)

Stiprėjant Kernavei – didžiojo kunigaikščio Traidenio (1269–1282) sostinei – miestas pradeda augti ir viršutinėje Neries terasoje. XIII a. pab.–XIV a. pradžioje prie bevardžio upelio šalia Lizdeikos ir Mindaugo Sosto piliakalnių, taip pat į šiaurę nuo Pilies kalno kūrėsi turtingos amatininkų bei pirklių sodybos.

XIII–XIV a. KERNAVĖS MIESTO KAPINYNAI

Ilgą laiką buvo manoma, kad senovės lietuviai mirusiuosius degindavo iki pat krikščionybės priėmimo 1387 metais. Kernavės–Kriveikiškio kapinyno, kuriame XIII–XIV a. buvo laidojami miestelėnai, tyrinėjimai parodė, kad, oficialiai išlikdami pagonimis, Rytų Lietuvos gyventojai perėmė dalį krikščioniškoje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dalyje vyravusių laidojimo papročių. Kapai griautiniai, mirusieji guldyti galvomis į vakarus. Išlaikyta pagoniška tradicija laidoti su gausiomis įkapėmis. Pajautos slėnyje, buvusioje Kernavėlės upelio vagoje, tyrinėtas ir kitas kapinynas, kuriame XIV a. kernaviškiai laidoti vandenyje, senu papročiu palaikus sudeginus.

VIDURAMŽIŲ BRASTOS PER NERĮ

XIV a. Kernavė – stambus gynybinis centras, saugantis Vilniaus prieigas, dažnai minimas Kryžiuočių Ordino žvalgų sudarytame Lietuvos kelių aprašyme. Kernavėje susikirto net penki kryžiuočių maršrutai į rytų – pietryčių Lietuvą. Ties Kernave Ordino kariuomenė keldavosi per Nerį – žvalgams buvo žinomos trys brastos. Viena buvo per pusę mylios žemiau Kernavės, prie kalno, vadinamo Atažvalga (dabar – Baltas kalnas), antroji – aukščiau Kernavės, tokiu atstumu, kad buvo galima girdėti šauksmą nuo kunigaikščio būstinės (Aukuro kalno), o trečioji nuo antrosios per du šauksmus, prie Sیدaro kiemo (dabar – Semenikiškių kaimas).

KERNAVĖS DVARVIETĖ
XV a. pradžioje Kernavėje lankydavosi bei ilgesniam laikui apsisistodavo Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas, 1409 ir 1429 metais iš čia rašęs laiškus didiesiems Ordino magistrams. Nuo XV a. Kernavė su apylinkėmis buvo valstybinis didžiojo kunigaikščio dvaras, pavieto centras. Dvarą valdė vietininkai, tarp kurių buvo garsūs Lietuvos didikai. Pirmuoju valdytoju buvo 1398 metais paminėtas Boividas, vėliau Kernavę valdė Budraičiai, Astikai, Podberskiai, Hlebavičiai, Bžostovskiai, Bialozorai. Dvaro valdas sudarė 3620 dešimtinių teritorija (1446 ha).

SENŲJŲ KERNAVĖS BAŽNYČIŲ ŠVENTORIUS

Pirmoji medinė Šv. Mikalojaus Kernavės bažnyčia buvo funduota Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto ir pastatyta apie 1420 metus. Medinė bažnyčia buvo kelis kartus perstatinėjama, atstatoma. Paskutinė 1935 metais išardyta ir perkelta į Krivonis Kaišiadorių rajone. Bažnyčios šventoriuje nuo XV a. pradžios iki XVIII–XIX a. buvo laidojami Kernavės gyventojai. Mūrinėje koplyčioje buvo Romerių giminės mauzoliejus.

MEDINĖ KOPLYTĖLĖ (XVIII a. pab.)

Tašytų rąstų liaudies architektūros statinys – kultūros ir istorijos vertybė. 1822 m. Kernavės klebono Petro Cibovičiaus iniciatyva koplytėlė nupirkta iš Kernavėlės dvaro (4 km nuo Kernavės, koplytėlės statytojai – ponai Jazdovskiai) ir perkelta į Kernavės medinės bažnyčios šventorių. Čia eksponuojamos medinės skulptūros, vyksta kamerinio pobūdžio renginiai.

MŪRINĖ KOPLYTĖLĖ–MAUZOLIEJUS (XIX a.)

Vėlyvojo klasicizmo pastatas – kultūros ir istorijos vertybė. Pagrindiniame fasade virš durų – koplytėlės statytojų Romerių skulptūrinis herbas. Viduje – altorius su mediniu kryžiumi. Rūsyje – garsios Romerių–Puzinų giminės mauzoliejus (8 palaidojimai). Čia palaidotas koplyčios fundatorius grafas Stanislovas Romeris (1823–1876) bei paskutiniojo Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Stanislovo Augusto Poniatovskio sekretorius, Trakų pavieto dvarininkų maršalka Stanislovas Puzina (miręs 1821 m.).

REZERVATO TERITORIJA 194,4 ha

REZERVATO BUFERINĖS APSAUGOS ZONOS DALYS

PĖSČIŲJŲ TAKAI

KELIAS

XIII–XIV a. KERNAVĖS AMATININKŲ KIEMIŲ REKONSTRUKCIJA

MIŠKO POILSIAVIETĖ

REGYKLA

JŪS ESATE ČIA